

és glóbuszokban, hiszen szinte mindegyik irodalmi hagyatéka, amely a British Museumba került, tartalmazott térképeket, pl. a Cottonian Library is. Olyan térképek is találhatóak itt, amelyekből nincs több a világon: Giovanni Matteo Contarini 1506-os világtérképe az első, amelyen már Amerika is látható. De ahogy a térképgyűjtemény nem különíthető el élesen a Kézirattártól, ugyanúgy a zenei gyűjtemény sem. A térképek, ill. kották mellett mindkettőben vannak kéziratos anyagok, levelek, jegyzetek, vázlatok stb. A Harley-féle kéziratok között van a leghíresebb angol középkori zenei kéziratgyűjtemény. A legtöbb komponistától őrznek autográfot.

12. Bár először a Cracherode-féle gyűjteményben (4. fejezet) találkozhattunk kimondottan a kötésükért megszerzett könyvekkel, azért a korábbi gyűjtemények, pl. a Sloane-féle vagy az Old Royal Library is gazdagok történeti könyvkötésekben. Ez utóbbi éppen hogy bővelkedik a királyi család tagjai számára készített, gyakran címerrel díszített kötésremekben. II. Károly udvari könyvkötője Samuel Mearne volt (megh. 1683), akinek neve a könyvkötéstörténetben az ún. all-over és cottage-roof stílus megteremtésével kapcsolódott össze. Az első nagyobb könyvkötés-gyűjtemény, amelyet tudatosan úgy gyűjtöttek, hogy darabjai a kötéstörténet fejlődését illusztrálják, Felix Slade-é, akinek hagyatéka 1868-ban került a British Museumba. Nicolas Barker néhány kiemelkedő példát hoz a British Museum kötés-gyűjteményéből, kezdve X. századi nemesfém ötvöskötésektől XX. századi csodás modern kötésekig. Persze közben találkozhatunk az angol könyvkötés-kutatás nagy neveivel is, mint W. Y. Fletcher, W. H. J. Weale, H. M. Nixon stb. A legnagyobb kötés-gyűjtemény, amely mindezidáig a British Libraryba került, a Henry Davis-féle gyűjtemény. Erről külön két nagy kötetben számol be M. M. Foot (vö. a *Magyar Könyvszemle* 1990/1 számában a könyvismertetést). Ugyanebben a fejezetben olvashattunk a British Library folyóiratrézlegéről (Newspaper Library) és a szintén felbecsülhetetlen értékű bélyeggyűjteményéről.

13. A könyvek és kéziratok XX. századi gyarapítása nagyon tudatosan folyik az angol Nemzeti Könyvtárban. A sok értékes szerzemény említése mellett azonban nem lehetett szó nélkül hagyni a századunkra eső háborús pusztítást sem. A II. világháborúban a British Museum délnyugati szárnyát bombatalálat érte, s 150.000 könyv pusztult el, köztük XVI. századi pótolhatatlan görög nyomtatványok. De kellemesebb témára térve vissza, néhány magyar szerzeményt szeretnénk itt

kiemelni: Thuróczy János *Chronica Hungarorum* c. művét Augsburgból 1488-ból, Misztótfalusi Kis Miklós magyarul Amszterdamban nyomtatott 1685-ös Bibliáját, Bessenyei György *Ágias tragédiáját* (Bécs 1772), Jókai Mór *A gazdag szegények* teljes kéziratát, végül Ady Endre összes műveit 25 egységesen bekötött kötetben. Még érdekességként hadd említsük meg, hogy 1934-ben a British Museum megvette a szovjet kormánytól a IV. századi Codex Sinaiticus görög kódexet 100.000 fontsterlingért.

14. Az utolsó fejezetet a szerző az egykori angol kolóniák: az Egyesült Államok, Ausztrália, Új-Zéland stb. könyvtári kapcsolatainak szenteli.

A British Library története, mint ahogy Nicolas Barker könyve is, több szálból fonódik össze. A szerző követi az időrendet, de a párhuzamos történéseket is csak egymás után mondhatja el. Így fordulhat elő, hogy összefüggő részek egymástól messzebbre kerülnek. Például az 5. fejezet, a Kelet-Indiai Társaság könyvtára és levéltára története majd a 11. fejezetben az India Office könyvtárának történetével folytatódik, s mindkettőtől független, de ugyancsak keleti vonatkozású a British Library Keleti Gyűjteménye. A szakmabeli sem fogja bizonyára a könyvet egyvégtében elolvasni, hanem egy-egy éppen őt érdeklő fejezetet tanulmányoz majd. Mindegyik fejezet gazdagon van illusztrálva (330 kép!), így az is érdeklődéssel és haszonnal lapozgathatja, aki nem akar a részletekben elmélyedni.

Ez a gyönyörű albumkötet nemcsak arról győz meg bennünket, hogy a British Library micsoda kincsek őrzője, hanem arról is, hogy ez a könyv maga is kincset ér.

ROZSONDAI MARIANNE

Bibliographie des écrivains français de Belgique 1881—1960. Tome 5 (O—P—Q) sous la direction de Jacques DETEMMERMAN, Bruxelles, Palais des Académies, 1988. 249.

Belgium 1830-ban lett független ország, az újabb belga irodalomtörténet jobbára mégis 1881-re datálja a belga irodalom megszületését. Az előzményeket Gustave Charlier *Le mouvement romantique en Belgique (1815—1850)* című monumentális monográfiája (I. köt. 1948, II. köt. 1959) és más kézikönyvek ellenére is többnyire elhanyagolják. Ez magyarázza a címben az 1881-es dátumot.

A Bibliográfia első kötete egy ember, Jean-Marie Culot műve volt. Nevét az ötödik kötet címlapján mint alapítóét tüntetik fel. A második, harmadik és negyedik kötetet Roger Brucher irányításával könyvtárosok kis csoportja hozta létre.

1981 márciusában a királyi Akadémia Bibliográfiai Bizottsága megbízta Jacques Detemmermant és munkatársait (A. Art, J. Blogie, R. Brucher, R. Fayt, C. Prins, R. Van De Sande) az ötödik és további kötetek elkészítésével. Munkájukat különböző intézmények, könyvtárak, a *Le Soir* című brüsszeli napilap támogatták. A kutatók központja az Archives et Musée de la Littérature volt, mely az elmúlt évtizedben a belga irodalomtudomány egyik legfontosabb (ha nem a legfontosabb) műhelyévé vált. Ez az ötödik kötet, a korábbiakkal ellentétben, kollektív vállalkozásnak tekinthető.

Az ötödik kötetben ötvenegy szerző (költő, regényíró, drámaíró, esszéista, irodalomtörténész) szerepel. Az 1881-es határt természetesen nem veszik mereven, hiszen például a költő, drámaíró, történész és filozófus Charles Potvin (1818–1902) esetében feltüntetik többtucatnyi 1881 előtt kiadott művének adatait is.

Minden cikk három jól elkülönülő részre oszlik: címre, a tulajdonképpeni cikkekre (a szerző műveinek bibliográfiájára) és a *consulter* alcímen a szerzőre vonatkozó bibliográfiára.

1) A cím tartalmazza a szerző irodalomban használatos nevét (családnév vagy állandó írói álnév, keresztnév), születési és halálozási adatait, további alkalmi álneveit. Amennyiben állandó álnevet használ, a cím végén a családnévét is feltüntetik.

2) Minden cikk a következő részekből áll:

a) a szerző műveinek bibliográfiai leírása (cím, alcím, esetleges előszó vagy illusztráció, a kiadás helye, a kiadó neve, oldalszám, a kötet(ek) formátuma, sorozat. Újrakiadás esetében az azonos kiadót „idem” jelzi, más kiadót pedig leírása.

Fordítás esetén a nyelvek ábécé sorrendben követik egymást. Közlik a fordítás címét, a fordító, (esetleges) előszóíró nevét, a megjelenés helyét, a kiadó nevét és a kiadás dátumát.

A bibliográfia műnek (ouvrage) tekint minden olyan könyvet, melyet legfeljebb három szerző írt, tíz lap terjedelmet elérő különlenyomatot, az értékkritériumra figyelve minden olyan antológiát vagy szövegválogatást, melynek nem célja az, hogy a kísérő tanulmányt illusztrálja. A bibliográfia továbbá műnek tekinti más szerzők művének tudományos igényű kritikai kiadását.

b) a szerző más szerzők műveire írt előszavai, utószavai, jegyzetei

c) a szerző fordításai

d) a szerző részvétele antológiákban, folyóiratok különszámaiban, háromnál több szerzőt tartalmazó könyvekben.

d) folyóirat és napilap közlemények (évszám-mal jelölve)

3) az a *consulter* a szerzőre vonatkozó szakirodalmat ismerteti. Első tétel: általános irodalomtörténeti összefoglalás(ok).

Második tétel: a szerzővel foglalkozó önálló kiadványok.

Harmadik tétel: folyóirat és napilap cikkek (a cikk írója, a periodika neve, a cikk pontos dátuma: év, hónap, nap, oldalszám. A szakirodalmat 1965. december 31-ig közlik.

A Bibliográfia rendkívül könnyen használható, szép szedésű, jól áttekinthető kiadvány. Hátránya viszont, hogy a műveket csupán 1960-ig, a szakirodalmat pedig csupán 1965-ig gyűjtötték. Ezért néha már megjelenése pillanatában is teljesen elavult. Nem tájékoztat az 1922-ben meghalt Panssaers „feltámadásáról”, sem az 1952-ben elhunyt Plisnier folyamatos népszerűségéről. A Bibliográfia egészét tekintve rendkívül hasznos és megbízható mű.

FERENCZI LÁSZLÓ

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat igazgatója
A nyomdai munkálatokat az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat végezte

Felelős vezető: Zöld Ferenc igazgató

Budapest, 1991. — Nyomdai táskaszám: 19567

Felelős szerkesztő: Kókay György

Műszaki szerkesztő: Sándor István

Megjelent: 8,4 (A/5) ív terjedelemben

HU ISSN 0025-0171

TARTALOM

<i>Gerics József—Ladányi Erzsébet</i> : Szent István királlyá avatása és egyházszerzése Theotmar krónikájában.	93
<i>Veszprémy László</i> : Ransanus krónikája Géza-Sz.t. István fejezetének forrásproblémája	99
<i>Pavercsik Ilona</i> : Johann Gerhard Mauss és a pesti könyvkereskedelem a 18. század közepén II.	113

KÖZLEMÉNYEK

<i>Borsa Gedeon</i> : Új példánya került elő az első hazai nyomtatványnak	129
<i>Grüll Tibor</i> : Lackner Kristóf könyvtárának maradványai	132
<i>Fehér Katalin</i> : A Mindenes Gyűjtemény és a felvilágosodás kori pedagógia kérdései	134
<i>Szilágyi Márton</i> : Egy XVIII. század végi verseskönyv kiadástörténete	137
<i>Pintér Márta Zsuzsanna</i> : A budapesti Egyetemi Könyvtár jezsuita könyvjegyzékeinek drámakötetei.	139
<i>Enyedi Sándor</i> : Szigethy Mihály könyvnyomtató levelei Aranka Györgyhöz	147
<i>Lenygel András</i> : Egy szegedi lapalapítási kísérlet 1881-ben	152

FIGYELŐ

<i>Kelecsényi Ákos</i> : Kner Imre emléke 1890–1990.	155
<i>Káldos János</i> : Adalékok az RMNY 1. kötetéhez.	156
<i>Vértesy Miklós</i> : Ars Hungarica 1989. 1. szám	158

BIBLIOGRÁFIA

<i>Hellai János</i> : A magyar nyomda-, könyv-, sajtó- és könyvtártörténeti szakirodalom 1989-ben	160
---	-----

SZEMLE

Magyar könyvészet 1921—1944. Magyarországon nyomtatott könyvek szakosított jegyzéke. Bibliographia Hungarica 1921—1944. Szerk. Kertész Gyula. Bp. 1989. (<i>Kelecsényi Ákos</i>)	170
Régi magyarországi szerzők. Bp. 1989. OSZK (<i>Kulcsár Péter</i>)	171
Antalóczi Lajos: Az egri főegyházmegyei könyvtár története. Eger, 1989. (<i>Szecsó Károly</i>)	174
Tanulmányok Karácsonyi Béla hetvenedik születésnapjára. Szeged, 1989. (<i>Kőhegyi Mihály</i>)	175
Külömb-külömb féle jó és rossz szagú virágokkal telles kert. Pasquillusok a XVII—XVIII. századból. Szerk. Lőkös István. Bp. 1989. (<i>Varga Imre</i>)	176
István Futaky—Kristin Schwamm: Die Ungarn betreffenden Beiträge in den Göttingischen Gelehrten Anzeigen 1739—1839. Bp. 1987. (<i>Kókay György</i>)	178
Paisey, David L.: Deutsche Buchdrucker, Buchhändler und Verleger 1701—1750. Wiesbaden, 1988, Harrassowitz. (<i>Borsa Gedeon</i>)	179
Schmidt-Künsemüller, Friedrich Adolf: Bibliographie zur Geschichte der Einbandkunst von den Anfängen bis 1985. Wiesbaden, 1987. Reichert. (<i>Rozsondai Marianne</i>)	181
Barker, Nicolas: Treasures of the British Library. London, 1988. (<i>Rozsondai Marianne</i>)	183
Bibliographie des écrivains français de Belgique 1881—1960. V. Bruxelles, 1988. (<i>Ferenczi László</i>)	186

Antalóczi, Lajos: L'histoire de la bibliothèque de l'archidiocèse d'Eger. — Eger, 1989. (<i>Szecskó, Károly</i>)	174
Études en l'honneur du soixante-dixième anniversaire de la naissance de Béla Karácsonyi, Szeged, 1989. (<i>Kőhegyi, Mihály</i>)	175
Külömb-külömb féle jó és rossz szagú virágokkal teljes kert. (Un jardin plein de fleurs de diverses espèces, sentant bon et mauvais.) Pamphlets du XVII ^e et du XVIII ^e siècles. Réd. par István Lőkös. Bp. 1989. (<i>Varga, Imre</i>)	176
István Futaky—Kristina Schwamm: Die Ungarn betreffenden Beiträge in der Göttingischen Gelehrten Anzeigen 1739—1839. Bp. 1987. (<i>Kókay, György</i>)	178
Paisey, David L.: Deutsche Buchdrucker, Buchhändler und Verleger 1701—1750. Wiesbaden, 1988, Harrassowitz. (<i>Borsa, Gedeon</i>)	179
Schmidt-Künsemüller, Friedrich Adolf: Bibliographie zur Geschichte der Einbandkunst von den Anfängen bis 1985. Wiesbaden, 1987, Reichert. (<i>Rozsondai, Marianne</i>)	181
Barker, Nicolas: Treasures of the British Library. London, 1988. (<i>Rozsondai, Marianne</i>)	183
Bibliographie des écrivains français de Belgique 1881—1860. V. Bruxelles, 1988. (<i>Ferenczi, László</i>)	186

SOMMAIRE

<i>Gerics, József—Ladányi, Erzsébet</i> : Le sacre du roi Saint Étienne et l'organisation de l'Église hongroise dans la chronique de Theotmar	93
<i>Veszprémy, László</i> : Le problème de source du chapitre de la chronique de Ransanus se rapportant à Géza et à Saint Étienne	99
<i>Pavercsik, Ilona</i> : Johann Gerhard Mauss et le niveau du commerce de livres à Pest au milieu du XVIII ^e siècle, II.	113

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

<i>Borsa, Gedeon</i> : Un exemplaire récemment retrouvé du premier imprimé de Hongrie	129
<i>Grüll, Tibor</i> : Les restes de la bibliothèque de Kristóf Lackner	132
<i>Fehér, Katalin</i> : La revue <i>Mindenes Gyűjtemény</i> (Collection Universelle) et les problèmes de la pédagogie de l'époque des Lumières.	134
<i>Szilágyi, Márton</i> : L'histoire de la publication d'un recueil de vers de la fin du XVIII ^e siècle.	137
<i>Pintér, Márta Zsuzsanna</i> : Les volumes de drames des Listes de livres jésuites de la Bibliothèque de l'Université de Budapest	139
<i>Enyedi, Sándor</i> : Les lettres de l'imprimeur Mihály Szigethy à György Aranka	147
<i>Lengyel, András</i> : Une tentative de fonder un journal à Szeged en 1881	152

CHRONIQUE

<i>Kelecsényi, Ákos</i> : La mémoire d'Imre Kner, 1890—1990	155
<i>Káldos, János</i> : Contributions au vol. I. des Anciens Imprimés Hongrois (RMNY)	156
<i>Vértesy, Miklós</i> : <i>Ars Hungarica</i> , N° 1, 1989.	158

BIBLIOGRAPHIE

<i>Heltai, János</i> : La littérature spéciale hongroise de l'histoire de l'imprimerie, du livre, de la presse et des bibliothèques en 1989	160
---	-----

REVUE

Bibliographie Hongroise 1921—1944. Un registre spécialisé des livres imprimés en Hongrie. <i>Bibliographia Hungarica</i> 1921—1944. Réd. par Gyula Kertész. Bp. 1989. [<i>Kelecsényi, Ákos</i>].	170
Anciens auteurs de Hongrie. Bp. 1989, OSzK (Bibliothèque Nationale Hongroise) (<i>Kulcsár, Péter</i>).	171